

Perry Pierik: Van Leningrad tot Berlijn. Nederlandse vrijwilligers in dienst van de Duitse Waffen-SS 1941-1945. Soesterberg: Uitgeverij Aspekt; 2002, derde geheel herziene druk (1995), 316 blz.; € 22,98
ISBN 90-75323-02-6

Deze studie omvat de geschiedenis van het Nederlandse legioen (later de brigade en ten slotte de divisie 'Nederland') van de Duitse *Waffen-SS*. Ongeveer 20.000 Nederlanders meldden zich aan voor de strijd 'tegen het bolsjewisme', waarvan het merendeel werd ingezet via het Nederlandse legioen. Bij hun intrede tot de *Waffen-SS* zwoeren de Nederlandse 'oostfronters' de volgende eed: *Ik zweer bij God dezen heiligen eed: dat ik in den strijd tegen het bolsjewisme den opperbevelhebber der Duitsche Weermacht, Adolf Hitler, onvoorwaardelijk zal gehoorzamen en als dapper soldaat bereid zal zijn, te allen tijde voor dezen eed mijn leven in te zetten.* De Oostfronters vormden overigens geen eenduidig gezelschap. Er was sprake van diverse stromingen: er hadden zich zowel 'voorstanders van de Dietse en Duitse gedachte, NSB'ers en Grootgermanen, opportunisten en avonturiers' aangemeld (blz. 9). In deze studie op basis van officiële documenten, archiefmateriaal en literatuur analyseert Pierik – in de context van het karakter en de 'ideologie' van de Duitse SS – achtergronden, motieven en militaire verrichtingen van de 'oostfronters' en beschrijft hij hoe het hun, in de zuiveringsperiode van na de oorlog, is vergaan. Zij stonden onder bevel van Duitse officieren; hun legioen kreeg tegen het einde van de oorlog de divisiestatus. Teruggeworpen richting Berlijn, ging deze divisie in 1945 'roemloos ten onder'. (F.v.d.B.)

Wyn C. Bowen: Libya and nuclear proliferation. Stepping back from the brink. Londen: *International Institute for Strategic Studies*, 2006 (*Adelphi Paper 380*); 104 blz.; \$ 26,=
ISBN 0415412382

De Libische dictator Moammar Gadhafi heeft sinds zijn staatsgreep in 1969 een merkwaardige conductestaat opgebouwd: tot begin jaren negentig steunde hij diverse terreurbewegingen in de hele wereld en deed hij onverholen pogingen in het bezit te komen van massavernietigingswapens. De afgelopen jaren toonde Libië echter een radicale ommezwaai. In plaats van steun aan terreurgroeperingen ging het land samenwerken met het Westen in de strijd tegen moslimfundamentalistische terroristen; internationale waarnemers werden verwelkomd om met eigen ogen te aanschouwen dat Libië alle massavernietigingswapens heeft afgezworen. Wyn Bowen, hoogleraar Internationale Veiligheid aan King's College in Londen, richt zich vooral op één soort massavernietigingswapen, nl. de nucleaire variant. Gedetailleerd beschrijft hij de pogingen die Libië de afgelopen decennia ondernam om (benodigdheden voor) nucleaire wapens te verwerven. Ondanks diverse successen op deelgebieden is het Libië nooit gelukt metterdaad te komen tot iets wat het predikaat 'kernwapen' verdiend zou kunnen hebben. Bowen gaat ook in op de ontwikkelingen die leidden tot de verrassende ontmanteling van het Libische kernprogramma. De aanleiding daartoe vindt hij vooral in de zware (economische) sancties die het land door de internationale gemeenschap kreeg opgelegd, toen begin jaren negentig bleek dat de Libische geheime dienst schuldig was aan de bomaanslag op een passagiersvliegtuig boven het Schotse

plaatsje Lockerbie. De ontwikkelingen in het nucleaire beleid dat Gadhafi de afgelopen 35 jaar voerde, worden bondig en duidelijk beschreven, met overtuigende analyses van de Libische drijfveren. Jammer is wel dat hij het internationale beleid jegens Libië nauwelijks spiegelt aan het beleid richting vergelijkbare 'schurkenstaten' – als hij zich daar in de laatste paar pagina's alsnog aan waagt, doet hij dat zo oppervlakkig, dat een wat onbevredigd gevoel achterblijft. (S.v.d.M.)

NCSTE (China) & IOB (Netherlands): Country-led Joint Evaluation of the ORET/MILIEV Programme in China. The development and environment related export transactions programme. Amsterdam: Aksant Academic Publishers; 2006; 200 blz.; 19,90 euro
ISBN-10: 90-5260-143-7, ISBN-13: 978-90-5260-143-4

China is een van de belangrijkste ontvangers van schenkingen in het kader van het ORET/MILIEV-programma: OntwikkelingsRelevante Export-Transacties en Milieu en Economische Verzelfstandiging. Via dit programma verleent de Nederlandse overheid (het ministerie van Buitenlandse Zaken) schenkingen en commerciële leningen op de export naar ontwikkelingslanden met betrekking tot kapitaalgoederen, diensten of infrastructurele werken. Het ondersteunt hiermee bedrijven die actief willen zijn in ontwikkelingslanden en bevordert tegelijkertijd het investeringsklimaat door het faciliteren van investeringen in infrastructuur. Dit boek presenteert de evaluatie van 84 projecten die in de periode 1993-2001 zijn gestart binnen het ORET/MILIEV-programma in China (totale waarde van de schenkingen: ruim 208 miljoen euro, totale transactiewaarde: ruim 473 miljoen

Deze rubriek staat onder redactie van dr Fenna van den Burg. Bijdragen aan deze aflevering werden verzorgd door drs Sico van der Meer (S.v.d.M.), wetenschappelijk medewerker bij het *Clingendael Security and Conflict Programme* (CSCP); Maaïke Heijmans (M.H.), japanologe, verbonden aan het Azië-programma van Instituut Clingendael; Milou Verhey (M.V.), studente geschiedenis en internationale organisaties en betrekkingen aan de Rijksuniversiteit Groningen en stagiaire bij de eindredactie van de *Internationale Spectator*; Maarten G. Barends (M.G.B.), jurist en werkzaam voor de Verenigde Naties; en Fenna van den Burg (F.v.d.B.).

De aanwinstenlijst van de bibliotheek van Instituut Clingendael wordt maandelijks gepubliceerd op de Clingendael-website: www.clingendael.nl/resources/library/acquisitions

euro). Benadrukt wordt dat de samenwerking van donor en ontvanger van de gelden deze evaluatie uniek maakt. Deze samenwerking is een poging te breken met de zelfbevrediging van de meeste evaluaties van ontwikkelingshulp: het bevestigen van de eisen van de donor. Geconcludeerd wordt dat de algehele uitvoering van het programma bevredigend is. Het levert een waardevolle bijdrage aan China's ontwikkeling en biedt kansen voor het Nederlandse bedrijfsleven in China. Het programma blijkt echter niet echt gericht op specifieke ontwikkelingsvraagstukken – vooral ondersteuning van China's ontwikkelingsstrategie voor het westen van het land – en tekort te schieten in effectiviteit. Aan de hand van de bevindingen worden aandachtspunten voor de toekomst geformuleerd. (M.H.)

Derek Johnson & Mark Valencia (red.): Piracy in Southeast Asia. Status, Issues, and Responses.

Singapore: Institute of Southeast Asian Studies (ISEAS), 2005; xx + 174 blz.; \$ 26,90.

ISBN 981-230-276-X (326-X) (e-mail: publish@iseas.edu.sg)

In deze bundel wordt de toenemende piraterij in de internationale en territoriale wateren en in de havens in het Zuidoost-Aziatische zeegebied, alsmede het gevaar van maritiem terrorisme ('a threat with potentially horrific consequences') aan de orde gesteld. Wetenschapslieden uit Australië, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten (Hawaii), Indonesië, Nederland (Erasmus Universiteit) en Singapore werkten aan de bundel mee. Na een inleidend artikel, waarin kwesties als definitie van piraterij, de wortels, de hedendaagse omvang, vormen en

bestrijding ervan aan de orde komen, worden deze aspecten in acht essays uitgewerkt. Zo worden onderwerpen als de koppeling van piraterij aan terrorisme, het beleid tegen piraterij, de internationale (zeer tekort schietende) samenwerking en de rol van Japan behandeld. De bundel besluit met een agenda voor verder onderzoek. Nader inzicht in wat piraterij is en hoe zij kan worden bestreden, is nodig. En: '[w]hy is it so difficult to forge co-operation in suppressing piracy': bestrijding is alleen maar mogelijk via regionale samenwerking. Een ander punt van onderzoek is die naar de mogelijke versmelting van piraterij en terrorisme. En welke positieve of negatieve invloed kan daarvan uitgaan op regionale samenwerking? Wordt die bevorderd 'in terms of stimulating political co-operation, and in terms of legal and physical responses?' Tevens dient men te werken aan een 'criminologie van piraterij' en zich te richten op de economische aspecten (blz. 163-164). (F.v.d.B.)

Bob Woodward: State of Denial.

New York e.a.: Simon and Schuster, 2006; xiv + 560 blz.; \$ 30,= ISBN 0-7432-7223-0 (4)

State of Denial is het derde boek van Woodward (verbonden aan de *Washington Post*) over de handel en wandel van de regering-Bush – deze keer geheel gewijd aan de oorlog in Irak. Woodward's analyse is gebaseerd op interviews met de leden van Bush' Nationaal Veiligheidsteam en met vertegenwoordigers van de Amerikaanse overheid die zich bezighielden met de militaire, diplomatieke en 'intelligence'-kant van de oorlog. Tevens raadpleegde hij de officiële documenten. Hoewel, zo schrijft hij,

zijn boek vrijwel geheel berust op eigen reportages en interviews, heeft hij veel gehad aan het werk van de grote groep verslaggevers en auteurs die, onder moeilijke omstandigheden en hun leven riskerend, over de oorlog rapporteerden. Woodward gaat diepgaand in op de wijze waarop de regering-Bush constant de waarheid over Irak verloochende, niet alleen tegenover het publiek en het Congres, maar waarschijnlijk hield men ook zichzelf voor de gek. Woodward gaat na hoe de regeringsbeslissingen, op basis van idealisme, arrogantie, incompetentie, en vaak ver verwijderd van de realiteit, tot stand kwamen. Hoe men opereerde nadat de oorlog was afgelopen; wat de rol was van mensen als Cheney en Rumsfeld (en niet te vergeten Kissinger, die optrad als persoonlijk adviseur van Bush); en ten slotte hoe de machtsverhoudingen binnen de regering-Bush zich in de loop van de tijd ontwikkelden. Het resultaat van de oorlog in Irak dringt door. Geclassificeerde rapporten meldden in juni 2006 dat er in Irak sprake was van een steeds hoger niveau van geweld, dat de 'insurgency was strong and sustainable' en dat de gebezigde strategie kennelijk niet werkte. En dit na twee jaar 'training, equipping and funding 263.000 Iraaki soldiers and police'. Er is sprake van een toeloop van buitenlandse radicale islamisten in Irak en van een Irakees volk dat wenst dat de Amerikaanse soldaten vertrekken. In de aanloop naar de verkiezingen van november 2006 kwam Bush' strategie echter nog steeds neer op 'ontkenning', aldus Woodward. Bush' nationale-veiligheidsadviseur wilde begrijpelijkerwijs de verkiezingen winnen en beantwoording van vragen over Irak was 'conspicuously inconsistent with that goal. The strategy was denial.' 'With

all Bush's upbeat talk and optimism, he had not told the American public the truth about what Iraq had become.' (blz. 491) (F.v.d.B.)

Jos van Beurden: Sudan. (Landenreeks).

Amsterdam: KIT Publishers, 2006;
126 blz.; € 14,50
ISBN 90-6832-423-3

De *Landenreeks*, een gezamenlijke uitgave van het Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT) en Oxfam Novib, verschaft al tientallen jaren betrouwbare en toegankelijke informatie over landen die, door de bank genomen, op maar weinig aandacht van de Nederlandse media kunnen rekenen. Eind vorig jaar verscheen de herziene versie over Sudan, het grootste land van Afrika ('op het kruispunt van Afrikaanse en Arabische culturen'), dat in het Westen voornamelijk het nieuws haalt vanwege alle oorlogen en hongersnoden die het land teisteren. Gelukkig laat auteur Jos van Beurden ook de vele andere, positieve kanten van Sudan zien. Zijn kleurrijke beschrijving van het veelzijdige landschap ('als automotoren zijn uitgezet of het vliegtuigje dat je ergens heeft afgezet weer vertrokken is, dan kan het heel, heel stil worden'), en de verschillende bevolkingsgroepen en hun gemeenschappelijke geschiedenis loopt soepel over in de meer 'vertrouwde' onderdelen over de Sudanese politiek ('ingebakken ongelijkheid'), de al tientallen jaren woedende burgeroorlog tussen Noord en Zuid, die aan meer dan twee miljoen mensen het leven heeft gekost, en het gruwelijke conflict in Darfur, dat in 2005 door de VN als 'the worst humanitarian crisis in the world' werd bestempeld. De positieve aandacht is terecht, want ondanks alle oorlog en ellende is Sudan een

prachtig land met een rijke historie en, wie weet, een zonnige toekomst. De (aantrekkings-)kracht van Sudan zit hem in de diversiteit van de mensen, hun warmte en gastvrijheid, hun aanstekelijke levenslust en enorme veerkracht, en dat is in het boekje van Van Beurden (geïllustreerd met prachtige foto's van Roel Burgler) heel erg voelbaar en herkenbaar. Zijn taalgebruik is levendig en verfrissend ('de gebouwen zijn niet oud, maar geluiden, geuren en gedrang zijn van alle tijden'), en de hoeveelheid informatie is ronduit overweldigend. Enkele rare missers, zoals 'er zijn in Darfur zoveel oorlogsmisdaden gepleegd dat het Internationaal Strafhof in Den Haag een Darfur Tribunaal opzette', zij hem daarom meer dan vergeven. (M.G.B.)

**Nederland en Australië 1606-2006.
De viering van 400 jaar betrekkingen.**
Canberra: Wilton Hanford Hanover,
2006; 40 blz.;
ISBN: 1-920959-70-X

Dit tweetalig boekje ter gelegenheid van 400 jaar betrekkingen tussen Nederland en Australië betreft een gezamenlijke publicatie van het ministerie van Buitenlandse Zaken en Handel van Australië en het ministerie van Buitenlandse Zaken van Nederland. In 1606 landde de bemanning van het Nederlandse schip *Duyfken* op het schiereiland Cape York. De expeditie van Duyfken was het begin van vier eeuwen contact van Nederlanders met Australië, eerst met de inheemse bevolking en later met de kolonisten en hun afstammelingen. Vier aspecten van het historische contact komen in deze publicatie in het bijzonder naar voren: de rol van de Nederlandse zeevaarders bij het in kaart brengen van Australië; de wederzijdse hulp tijdens de Tweede Wereldoorlog; de Nederlandse migratiegolf naar Australië

in de jaren na de oorlog; en, tot slot, de actuele bilaterale betrekkingen. De huidige relatie tussen beide landen is veelzijdig. Naast politieke en economische contacten bestaan er ook nauwe maatschappelijke banden: bijna 300.000 Australiërs hebben Nederlandse voorouders. De tekst wordt aangevuld door een grote hoeveelheid afbeeldingen, waaronder 17de-eeuwse kaarten van Australië en foto's van recente politieke ontmoetingen tussen vertegenwoordigers van beide landen. (M.V.)